

Hva menes med –intensitet?

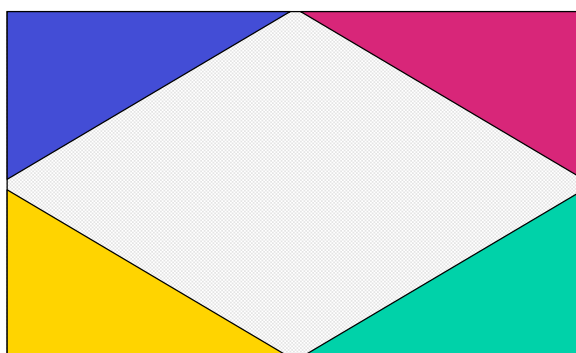
Betydningen av en bestemt dimensjon for de aktørene som er involvert og /eller den analytiske relevansen og forklaringskraften i et begrep for forskeren i hennes anstrengelse for å forstå den spesifikke settingen som undersøkes.

”Kunnskapsintensitet” og tilsvarende begrep indikerer altså hvor fremtredende et fenomen (et sett av kvaliteter eller karakteristika) antas å være. Begrepet uttrykker at det er fruktbart å fokusere på dette fenomenet (for eksempel kunnskap) enten det er med sikte på å lede, mestre (som ansatt) eller å studere (som forsker) et foretak, en organisasjon eller et arbeid som utføres. (Alvesson 2004, s.12)

Hva er den mest sentrale produksjonsfaktor?
(hva slags intensitet?)

Kapitalintensiv

Arbeidsintensiv

Kunnskapsintensiv

Talentintensiv

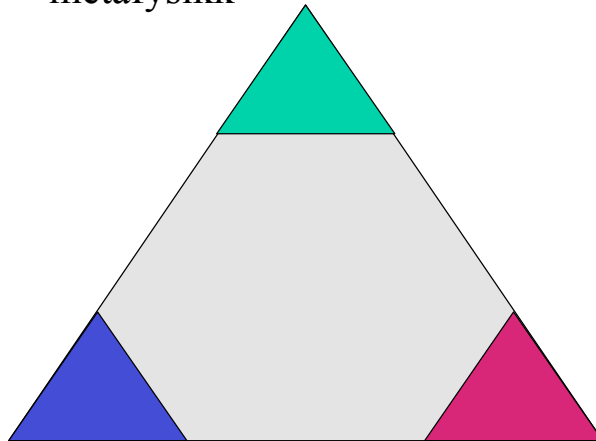
Hva kjennetegner kunnskapen?

- Hvor spesialisert?
- Hvor eksklusiv?
- Hvor avansert?
- Hvor esoterisk?
- Hvor dynamisk?
- Hvor legitim/ansett?
- Hvor teoretisk?
- Hvor eksplisitt?
- Hvor kommuniserbar?
- Hvor dokumenterbar?
- Hvor objektiv?
- Hvor formalisert?

Hva er innholdet i kunnskapen?

Språk, retorikk, ånd, symboler,
”metafysikk”

Ting, tall, fakta, ”fysikk”,
penger, rettsregler, fysiologi

Samfunn, mennesker,
relasjoner, det sosiale

Tilløp til definisjon (Alvesson)

Kunnskapsintensive foretak (KIF) er organisasjoner som står for utnyttelse av temmelig sofistikert kunnskap eller leverer kunnskapsbaserte produkter.

Kunnskapsarbeid og –produksjon er tenkearbeid: I dette arbeidet står teoristyrt kognitiv aktivitet sentralt.

Objektivistiske spørsmål om kunnskapsintensitet

- Hvor lang formell (dokumenterbar) utdannelse har de ansatte i (K)ORG?
  - Gjennomsnitt
  - Spredning
  - Skjevhet
- Hvor lang tid tar det å ”lære” jobben i (K)ORG ?
  - Gjennomsnitt
  - Spredning
  - Skjevhet

Egenskaper ved sosialt system

- Hierarkisk vs. demokratisk struktur
- Sammenkjedet vs. autonom
- Løpende vs. formalisert koordinering
- Solidarisk vs. konkurranseorientert
- Elitistisk vs. ivaretakende

Relasjoner til omverden

- Omskiftelig el. stabil
- Enhetlig el. kompleks/variert
- Nærhet el. distanse
- Marked/publikum/klienter
- Initierende el. reagerende
- Symmetrisk el. assymmetrisk

Pythagoras og det perfekte

Pythagoras maskinfabrikk i Norrtälje, Sverige produserte ”Tennkulemaskiner” fra begynnelsen av forrige århundre fram til 1965.

Fabrikken la ned tegnekontoret (der maskinene ble designet og forbedret) allerede i 1925. På det tidspunktet anså en at en hadde utviklet *verdens beste tennkulemaskin*. Videre produktutvikling var dermed unødvendig.

Kilde SVT2 28/8-04

Hva kjennetegner en ekte profesjon?

- Yrket er basert på en systematisk, vitenskaplig basert teori
- Det er etablert en lang og standardisert formell utdanning
- En sterk profesjonsforening regulerer medlemmene
- Medlemmene nyter stor autonomi i yrkesutførelsen
- Det er etablert et sett av etiske spilleregler for yrket
- Det er utviklet en distinkt yrkeskultur
- Yrket er klientorientert
- Yrket er sosialt sanksjonert og autorisert
- Det finnes kriterier for sertifisering
- Profesjonen har en form for monopol på yrkesutøvelse på en bestemt del av arbeidsmarkedet

Alvesson 2004, s.17

Hva karakteriserer KIF?

- Høyt kvalifiserte individer som utfører kunnskapsbasert arbeid
- Høy grad av autonomi og nedtoning av hierarki
- Utvikling av tilpasningsdyktige, adhoc-pregede organisasjonsformer
- Behov for utstrakt kommunikasjon i koordinering og problemløsning
- Særegne (personlige) klientrelasjoner
- Asymmetri i informasjons- og maktrelasjoner
- Subjektive og usikre kvalitetskriterier

Alvesson 2004, s.21

Hva særmerker PSF som en variant av KIF?

PSF

- Homogene med tanke på profesjonstilhørighet og yrkeskultur
- Profesjonskultur foran ”firmaånd”
- Har overtak på klientene
- Teknikker, regler og prosedyrer står sentralt
- Skiller mellom ”diagnose” og tiltak eller utførelse
- Karriere og autoritetsforhold ofte byråkratisk regulert og formalisert
- Tette og komplekse klientrelasjoner
- Bruk av kunnskap som finnes

KIF

- Sammensatte med hensyn på profesjon, ikke standardiserte utdanningskrav
- Kan utvikle sterke bedriftskulturer
- Klientene kan være mektige
- Begrenset i hvilken grad arbeidet kan formaliseres
- Flytende grense mellom ”konseptualisering” og utførelse
- Ekspertise er multidimensjonal og ikke-hierarkisk
- Arbeider ofte på avstand i forhold til klienten
- Utvikling av ny kunnskap

Hovedtyper av organisasjoner

		Grad av standardisering	
		Høy	Lav
Grad av sentralisering	Høy	Maskinbyråkrati	Enkel struktur
	Lav	Fagbyråkrati	Adhocrati

Mintzberg 1983

Innslag av ulike koordineringsmekanismer i KORG

	Fagbyr.	Inn. Org.
• Gjensidig tilpasning	Lite?	Mye
• Direkte overvåking	Lite	Lite
• Stand. av kunnskap	Mye	Lite
• Stand. av arbeidspros.	Lite?	Lite?
• Stand. av resultater	Lite?	Lite

Grad av spesialisering i ulike jobbtyper

		Horisontal spesialisering	
		Høy	Lav
Vertikal spesialisering	Høy	Ufaglært arbeid	Visse lederjobber på lavere nivå
	Lav	Profesjonelt arbeid (KORG)	Alle andre lederjobber

Mintzberg 1983, s.33

Modeller for kollektive beslutninger i fagbyråkratier

- **Den kollegiale modellen:** Beslutninger fattes av et felleskap av individer og grupper med sikte på å realisere det felles beste
- **Den Politiske modellen:** De ansatte organiserer seg i interessegrupper der de er opptatt av å ivareta sine egne interesser som arbeidstakere
- **Garbage-can-modellen:** Stort innslag av tilfeldigheter, preget av formålsløshet og uklare mål. "Det som skjer det skjer"
- **Den analytiske modell:** Innslag av kalkyle, analyse og systematiske forsøk på finne fram til de beste løsningene på foreliggende problemer. "Evidensbasert" tilnærming.

Mintzberg, s.186-187

”Grasrotmodell” for strategiutforming i innovative organisasjoner

- Strategier starter ved å vokse fram av seg selv – de blir i liten grad kultivert
- Strategier kan utvikle seg (spire og gro) overalt i organisasjonen
- Strategiene blir organisatoriske ved å kollektiviseres og oppnå en viss utbredelse
- Knoppskyting og utvikling av nye ideer og strategier kan skje spontant, den må ikke ledes
- Innovative organisasjoner pulserer mellom perioder med stor turbulens og større stabilitet
- Ledelse av disse prosessene forutsetter ikke evne til å foregripe, men å understøtte det som allerede er under utvikling og gjerne forholde seg avventende – ikke avskjære det uventede, men gi det en sjanse

Mintzberg, s.214-216

Fagbyråkratier vs. innovative organisasjoner

Fagbyråkrati

Deduktiv tilnærming

Konvergent tenkning

Problemer med å komme fram til enighet innad i profesjonen

Innovative organisasjoner

Induktiv tilnærming

Divergent tenkning

Problemer med å håndtere vedvarende uenighet og perspektivforskjeller i et tverrfaglig team

Mintzberg, s.191

Mintzberg om kunnskapsorganisasjoner

- Høy horisontal og lav vertikal spesialisering
- Desentraliserte og vanskelige å lede
- Utstrakt bruk av faglig skjønn og ekspertkunnskap

- Varierer med hensyn på om kunnskap og kunnskapskrav standardiseres (PB mer stand.)
- Varierer med hensyn på formalisering av arbeidsprosesser (PB mer prosedyreorientert)
- Varierer med hensyn på omverdensstabilitet og –kompleksitet (PB mer stabil)

Kunnskapsintensive organisasjonstyper

Alvesson

KIF:

Kunnskapsintensive
foretak

R&D:

Forskning
og utvikling

PSF:

Profesjonelle
serviceforetak

Mintzberg

Den innovative
organisasjon

R&D:

Inngår i org.
støttestaber

*Univ.
&
Sykehus*

Fagbyråkratiet

Moderne fagbyråkratier: Press i tre retninger

*Innovative
organisasjoner*

*Organisasjoner med
en (klar) misjon*

Press i retning av å utvikle
større fornyelsesevne

Press i retning av å utvikle en
mer enhetlig kultur

Universiteter og sykehus

Press i retning standardisering
av output

*Maskinbyråkrati
(McDonaldisering)*